

stellen in, die aandrongen om tot de vereeniging voort te varen.²³⁾

Zóó hebben de kerken uit de scheiding geleefd en zóó was de geest der vaderen. Zij waren vóór vereeniging, niet ondanks, maar krachtens hun afkomst uit de scheiding. Of om de terminologie over te nemen, die Prof. Wisse in zijn brochure van 1904 aangaande Van Velzen gebruikt: zij waren grondige vier-en-dertigers. Zij kenden het beginsel.²⁴⁾

E. D. KRAAN.

²³⁾ Acta dezer Synode, art. 132.
²⁴⁾ t.a.p., blz. 16.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

„De School in Cijfers“.

Over zitten blijven en zakken denken we te licht. Natuurlijk niet de ouders, wier kinderen een dergelijke teleurstellende ervaring overkomt. Die schrikken daar wel van op en dragen met hun kinderen het leed, dat daarin ligt opgesloten. Maar onze algemeene opinie houdt zich nog te weinig met dat vraagstuk bezig. We weten er te weinig van, beseffen zelfs niet, hoe algemeen dat kwaad is. We hebben er wel eens even aandacht aan gegeven, hoeveel jongens de H. B. S. beginnen, zonder de eindstreep te halen, hoe weinig leerlingen van een Gymnasium eindexamen doen, gerekend naar het aantal, dat in de eerste klas zat. Maar neen, een algemeene kijk op het verschijnsel hebben we toch niet.

Was daarom een goede gedachte van Dr. Luning Prak, dat hij onder bovengenoemde titel bij de firma Wolters een boekje uitgaf, dat op overzichtelijke en tevens geestige wijze (tekeningen maken de teleurstellingen duidelijk), dit kwaad van de Nederlandsche school in het licht stelt.

Is toch geen kleinigheid, dat de lagere school bij 6 leerlingen slechts door 40 p.c. der leerlingen vlot werd doorlopen. Bij 7 leerjaren zullen we er nu op moeten rekenen, dat minstens een vierde deel der leerlingen hier of daar blijft haken en de cursus niet voltooit.

In treffende overeenstemming daarmee komen op H. B. S., Gymnasium en Lyceum van de 10 beginners slechts 3 zonder oponthoud aan de eindpaal, 2 na één tot zes jaar vertraging en 5 vallen onderweg uit. Zegge: de helft valt uit. Welk een verlies van tijd, van energie, van... geld wordt daarmee aangegeven. Van de studenten studeeren 6 van de 10 af.

Is prachtig, dat deze sprekende cijfers ons nu eens zoo duidelijk voor oogen worden gezet en het is te hopen, dat we er wijzer door zullen worden. Bij alle geredeneer over het onderwijs, bij alle vaststelling van leerplannen en programma's vergeet men maar al te veel, dat het kind ook een gegeven is. Het werk moet voor het kind berekend zijn en niet alleen het uitvloeisel van een objectief gestelde eisch. Er zijn heel wat onderwijzers en leeraren, die klagen over domme leerlingen, maar we mogen heusch wel eens de vraag overwegen, of het nu wel altijd domheid van de leerlingen is.

Van harte beveel ik het boekje van Dr. Luning Prak ter lezing en ter overweging aan. Hij geeft aan het slot enkele ideeën ter verbetering. Hij zoekt het vooral in de richting van de differentiatie. Ieder kind moet meer naar eigen aard en aanleg worden behandeld en onderwezen. Daar zijn we nog niet mee klaar. Dat eischt aller aandacht en goede wil.

Gr.

G. MEIMA.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Hoogachtbare Redactie,

De in het vorig nummer beëindigde artikelenreeks van den heer A. Schilder over het vraagstuk van de werkstaking hoop ik in het „Geref. Jongelingsblad“ uitvoerig te beantwoorden.

Ten einde eenig door den schrijver gewekt misverstand bij Uw lezers, die onze Toelichtingen op de leidraden Maatschappelijke Onderwerpen niet kennen, weg te nemen, vergunne U mij slechts een tweetal opmerkingen in U w. blad.

1e. De heer Schilder doet het in zijn artikelenreeks meermalen voorkomen, alsof wij de staak-maar-raak-methode zouden huldigen. Wie onze Toelichting kent, weet, dat dit ganschelijk niet het geval is. We hebben de werkstaking in paragraaf II van hoofdstuk XVI in Toelichting II doen zien als „een scherp, tweesnijdend zwaard“, wondend den werkman, zijn gezin, den patroon, den middenstand. Alleen willen we den werknemer het recht van werkstaking niet ontnemen, en hebben duidelijk aangegeven, in welke gevallen naar onze meening staking plichtig is.

Het spijt me te moeten zeggen, dat mij het standpunt van den heer Schilder in dezen, na alles wat hij daarover schreef, niet geheel helder voor den geest staat. Soms krijgen we den indruk: de heer Schilder is het

met hen eens, die werkstaking zoo goed als uit den boeze achten; dan weer (denk aan het citaat van Fabius) schijnt hij de meeste van de door ons goedgekeurde gevallen te onderschrijven. Maar we staan hierbij nader stil in het „Geref. Jongelingsblad“.

2e. Ten aanzien van het punt: „Kerk en werkstaking“ gaat het niet om de vraag, of de Kerk zich ten aanzien van de sociale dingen onzijdig zal houden, zich niet mag uitspreken over bepaalde sociale vraagstukken!

Daarover is onder ons geen verschil. In onze Toelichting I, blz. 102, wordt juist betoogd, dat de Kerk hier een roeping heeft; wordt uiteengezet, hoe deze roeping van drie zijden wordt betwist; wordt duidelijk gemaakt, waarom de Kerk die roeping heeft, en wordt aangegeven, wat de Dienst des Woords wel en wat hij niet moet doen.

In onze artikelenreeks in het „Geref. Jongelingsblad“ hebben we daarop nadrukkelijk gewezen in deze bewoordingen:

„Dat oordeel (n.l. van Ds Hoekstra) is verre van: zich gemakshalve maar buiten alles houden.

In geen en deele.

Ds Hoekstra zegt, dat de Dienst des Woords niet alleen het licht heeft te laten vallen op Gods ordinarieën voor het maatschappelijk leven en op hetgeen in de dingen van het leven vereischt wordt door het Christelijk geloof en de liefde, door de gerechtigheid en de goedertierenheid, maar aan de andere zijde heeft die Bediening ook wel degelijk te waarschuwen tegen verkeerde richtingen, die door de menschen in de zaken van het sociale leven worden ingeslagen, en de consequentiën daarvan“.

De meening, door den heer Schilder bestreden, is dus niet onze meening. En uit de Toelichting en uit onze artikelen in het „Geref. Jongelingsblad“ had de heer Schilder dit kunnen weten.

Neen, het gaat hierom:

De heer Schilder heeft betoogd, dat de Kerk méér moet doen; dat het maareens uit moet zijn met het bieden van de „gewone troostredenen“; dat de Kerk moet ingaan op, zich bemoeien met, uitspraak moet doen over de al of niet geoorlooftheid van een bepaalde staking.

Dat was het standpunt van den heer Schilder. Daar tegen zijn wij in het „Geref. Jongelingsblad“ opgekomen. En nu vragen wij: is er één, ook maar één van de vele citaten in de pas geplaatste artikelen VI en VII van den heer Schilder, dat dit zijn standpunt steunt biedt?

Niet één. Al hetgeen de heer Schilder aanhaalt, is een onderstreeping van hetgeen in onze Toelichting I hierboven genoemd wordt gezegd, en is een pleidooi niet voor zijn standpunt, maar voor dat van Ds Hoekstra door ons in de Toelichting weergegeven.

Willen we tot meerdere helderheid in dezen komen — ik spreek nog niet eens van een oplossing — dan dienen in de allereerste plaats de vraagpunten zuiver gesteld. Het is zeer te betreuren, dat daaraan in de artikelen-Schilder wel een en ander ontbreekt.

Met dank voor de plaatsing, hoogachtend,

Uw dw.,

Amersfoort, 27 Mei 1933.

I. STAP.

Een korte aantekening slechts bij dit ingezonden stuk:

1. Vrijwel niemand, ik zeker niet, wil den werkman het „recht“ tot staking ontfangen. Alleen: in den principieel opzet verschillen we.

Verder: Niet alle voorbeelden van den heer Stap heb ik bestreden, noch in mijn recensie, noch in mijn repliek. Welke voorbeelden dit betrof gaf ik nauwkeurig aan. En daarvan schreef ik („Ref.“ 14-4-1933), dat het beroep van den heer S. op Prof. Fabius op zeker onderdeel was het „intrappen van een open deur“. Maar de heer S. dwaalt m.i., als hij het nu doet voorkomen, alsof de „meeste“ van de door hem „goedgekeurde gevallen“ door Prof. Fabius en daarna door mij worden aanvaard. Ik verwijs hierbij naar het Fabius-citaat in „De Ref.“ van 28-4-1933.

Ik geloof niet, dat ik den heer S. persoonlijk van het voorstaan van de staak-maar-raak-methode heb beschuldigd. In „De Ref.“ van 14-4-1933 schreef ik nog: „De heer Stap is nog wel zoo voorzichtig om ook hier de staking af te keuren“; enz. Maar ik stelde, dat de — niet door hem alleen — voorgestane opvatting en daarbij de door hem gegeven voorbeelden zijn lezers niet remden in hun interpretaties. Overigens heb ik getracht de uitspraken van den heer Stap zoo goed mogelijk weer te geven, wat omgekeerd niet altijd het geval was.

2e. Ik zou dus iets bestreden hebben, wat niet de meening van den heer Stap is. Zoo! We zullen dan den Inzender Stap maar beantwoorden met den Schrijver Stap. De laatste sprak zich o.m. aldus uit: („Geref. Jongelingsblad“ 3-2-1933, blz. 364):

„De Dienst des Woords heeft zich niet te begeven in de toepassing der beginselen in de praktijk en de uitwerking der zaken, zooals die voor dezen tijd mogelijk is, en geschieden kan, in aanmerking genomen de feitelijke maatschappelijke toestanden — dat is het terrein van de rechtsgelcerden, van de pers, en van vereenigingen als Patrimonium.“)

Ik heb dit citaat ook reeds verwerkt in „De Reformatie“ van 12/5-1933, mede in verband met een ander, door den heer Stap aangevoerd, Hoekstra-citaat. Als nu een staking (en mag ik er nog eens aan herinneren: óók een uitsluiting) niet behoort tot (al of niet verkeerde) „richtingen... in... het leven en de consequentiën“ daarvan, wel dan begrijp ik er niets meer van.

• • •

Overigens: ik ga me nu niet opnieuw zetten tot een breede polemiek. Ook mijn bezwaren tegen de wijze, waarop mijn „betoog“ hier wordt weergegeven, laat ik nu rusten. Ik hoop belangstellend te lezen wat de

¹⁾ De onderstreepte woorden zijn gecursiveerd door den heer Stap.

heer Stap in het „Jongelingsblad“ zal schrijven. Hoogstwaarschijnlijk zal ik daarop niet nader ingaan. De heer Stap beschouwde dit dan niet als een onhoffelijkheid, maar als een toepassing van den regel, dat aan alle twistgedingen een einde behoort te komen. Maar één opmerking zou ik daarbij toch wel willen maken in verband met de laatste alinea van het stuk: iemand als de heer Stap, die, zooals ik heb aangetoond („De Reformatie“ 5/5-1933) in twee naast-elkaar staande kolommen op zeer ernstige wijze zichzelf tegenspreekt, passe dan die zelfcontrole toe, welke noodig is voor een betoog, hetwelk twijfel omtrent zijn bedoelingen dan volkomen buitensluit.

En voorts moge ik daarbij deze hoop uitspreken: de heer Stap voldoe aan den uitgesproken wensch, om schriftuurlijke argumenten aan te voeren tegen de dezerzijds genoemde.

's Gr.

A. SCHILDER.

DE PERSSCHOUWING

Ds De Bondt over Ds Berkhoff.

Ds Berkhoff blijft in zijn orgaan klagen. Dezen keer daarover, dat wij (zie Ds De Bondt's door ons overgenomen artikel) niet overnamen wat hij schreef, om te bewijzen, dat, indien de „Jussen“ „worsten“ waren, de „worsten“ ondeugdelijk zouden zijn. Maar dat zou misbruik van onzen tijd zijn. Tegenover zijn verder, gaand betoog, herinneren we slechts er aan, dat we — tegen Ds Berkhoff's verzekering in — wel degelijk hebben aangegeven, welke objectieve maatstaven er gelden moeten voor textcritischen arbeid; wat Ds B. op dit punt zegt, is weer onwaar: hij beweert, dat het niet gezegd is. Op hem zou de plicht gerust hebben, deze opmerking te citeeren, te bewijzen, dat ze ongereformeerd was, of anders, indien ze dat niet was, dat in de praktijk er tegen overtreden was. Zijn omhaal van woorden raakt dus het vraagstuk niet. We laten daarom verder Ds B. weer los.

We beloofden evenwel den lezers, van het indertijd aangekondigde artikel, dat Ds De Bondt in „Geref. Theol. Tijdschr.“ aan deze aangelegenheid zou wijden, iets van verschijning over te nemen. Aan die belofte gedachtig, en, nog steeds overtuigd, dat ons volk in deze dingen leiding noodig heeft, geven we Ds De Bondt gaarne hier het woord.

Ds De Bondt zegt terecht:

Ongegracht mag Ds B. zooveel onwetenschappelijke stellingen aan niet-wetenschappelijk gevormden (als waaruit de lezersgroep van zijn blad in grozen und ganzen bestaat) niet verkondigen.

De z.g. voorlichting, die Ds Berkhoff geeft, zegt Ds De Bondt, is allerdroevigst.

De „zonen en dochteren der Reformatie“ worden opgeroepen om het „neo“-gereformeerde bedrijf niet langer te dulden.

„Bovenal vragen wij, niet om scheuring te verwekken, maar om het contact met allen, die „even dierbaar geloof met ons verkregen hebben“. Zal ons Gereformeerde volk deze aanranding van het heilig Bijbelwoord zwijgend gedogen?“

We hebben ons eenvoudige, Gereformeerde volk, waarmee we ons van harte één gevoelen, te lief, om het door onkunde of demagogie te laten mishandelen. Wij hebben niet „even dierbaar geloof“ als Ds B. in de onfeilbaarheid van de Massoreten.

Ds De Bondt herinnert aan een poging van Ds B., om met Keil zich te verdedigen, of liever — wat iets anders is — Prof. Aalders in een ongunstig licht te plaatsen:

Om die eerste te argumenteeren, begint Ds B. met een citaat uit Keil over de Talmudisten:

Terwijl de niet van punten voorziene tekst om de velerlei uitlegging, die hij toeliet, hoogst welkom, ja onontbeerlijk was voor de schrijvers van den Talmud, ten behoeve van hun dogmatisch-juridische bedoelingen, zodat zij streng de grondstelling vasthielden, dat het overgeleverde woord niet mocht geschreven worden; deed zich, nadat de Talmud voltooid was, door den drang der omstandigheden, de behoefte gevoelen, om de geheele mondelinge overlevering in schrift te brengen.

De door Ds B. aangebrachte spatieëring bewijst, dat dit citaat hem „hoogst welkom, ja onontbeerlijk“ is. Is Prof. Aalders ook onder de Talmudisten?

Ds B. wil zeggen:

Het is een veeg teken, als de exegeten aan den ongevocaliseerden tekst vasthouden.

Dien kunnen ze voor hun eigen bedoelingen aanwenden.

Terecht merkt Ds De Bondt hierbij op:

Deze insinuatie tegenover Prof. Aalders bewijst, dat Ds B. zijn bitterheden niet weet te onderdrukken.

Het volgend betoog, ten bewijze, dat Ds B. de plank mislaat, is wegens de citaten uit vreemde talen hier niet over te nemen. Maar het is juist. Uit wat verder opgemerkt wordt, nemen we — het raakt nog dezelfde kwestie — nog dit over:

Nu heeft Ds B. geen studie gemaakt van de nieuwere literatuur op dit gebied.

Even later:

Nu staat het in wetenschappelijke kringen vast,

dat de
na de
We ge
om de t
stond
Maar
schriftel
Lang
om het
ren, w
strek z
Maccab
gedru
Maar
provid
nigheid
dat wij
heiligen
calisatie
Wie v
daarme
Als D
de jurit
mudiste
we maa
tegen d
voortbr
op he
beslo
king t
ditte.
Er st
Hij wa
Ds B.
makelij
En w
tische
gesel
De M
geadem
leefden.
Hun i
vocalisa
de volk
Typee
nomen
te verdr
den car
Wil
kennen
haar al
van der
Maar
gesloten
dat in
accente
dit me
Ds Berl
landsch
nog maa
Mat
is Ds I
De za
pel voo
De N
gaat n
onwa
Nu
worden
geeft, v
De D
tes".
Die t
Daar
heid. N
zijn de
Uit de
steld.
Dat
staande
Is he
reeds é
Een kl
schappell
Berkhoff
Alge
in lez
en LX
berust
meer k
De H
Men te
Het
onwar
Ds B
in verv
in „Mo
Judent
Wat
lijk.
Immu
ons mi
tot de
moet z
Wie
Op d
Hieron
„Lesen
Ds E
en voc
Dat
ken b
kelijk
Maar
was, v
den m
Moer
een d